

**SAFETY OF LOCAL SOCIETIES LIVING IN BORDER ZONES
CONSIDERING STATUTORY TASKS OF BORDER GUARD
BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH,
ZAMIESZKUJĄCYCH STREFĘ NADGRANICZNĄ, W KONTEKŚCIE
USTAWOWYCH ZADAŃ FORMACJI**

Sławomir Dębski

Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie

slawomir.debski@strazgraniczna.pl

ABSTRACTS

My aim during writing this report was not only to describe particular tasks of Border Guard considering protecting local societies living in border zone but also show basic duties of BG officers. The people interested in border guard issues will find a lot of interesting information about activities taken in order to provide safety and order in border zone, fluent border traffic and ways of cooperation with local societies. Apart from these issues I wanted to explain educational and preventive activities performed by BG officers. The aim of these activities is to increase the awareness of dangers and their efficient prevention.

Gdy pisałem poniższy referat, ciągle przyświecała mi myśl, aby nie tylko przybliżyć jego czytelnikom wybrane działania Straży Granicznej związane z zapewnieniem bezpieczeństwa społeczności lokalnych, zamieszkujących strefę nadgraniczną, lecz także przedstawić typowe zadania realizowane przez naszych funkcjonariuszy w trudnej, codziennej służbie. Osobom zainteresowanym problematyką ochrony granic poniższy artykuł dostarczy wielu ciekawych informacji dotyczących przykładowych działań podejmowanych w związku z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego w strefie nadgranicznej, płynności ruchu granicznego oraz metod i sposobów współpracy z mieszkańcami pogranicza. Oprócz powyżej przedstawionych zagadnień w treści referatu starałem się również odnieść do ogólnych zasad związanych z działaniami edukacyjnymi i profilaktycznymi, realizowanymi przez funkcjonariuszy naszej formacji, mającymi na celu podniesienie świadomości istniejących

zagrożeń i skutecznym ich przeciwdziałaniu.

KEY WORDS:

Polish Border Guard, border zone, Border Guard post, border duty, safety, public order, prevention, public relations policy

Straż Graniczna, strefa nadgraniczna, placówka Straży Granicznej, pełnienie służby granicznej, bezpieczeństwo, porządek publiczny, prewencja, polityka promocyjno-informacyjna.

WPROWADZENIE

Bezpieczeństwo państwa i jego obywateli jest jedną z tych wartości, które w państwach demokratycznych powinny podlegać szczególnej ochronie. Powszechnie wiadomo, że poczucie bezpieczeństwa jest jedną z podstawowych potrzeb każdego człowieka, który stara się według możliwości zapewnić sobie bezpieczne warunki życia. Niestety w przeważającej liczbie sytuacji człowiek nie jest w stanie zrobić tego o własnych siłach. W związku z tym państwo stworzyło liczne organy, których zadaniem głównym jest dbałość o bezpieczeństwo swoich członków w różnych sferach życia. Jeśli mówimy o bezpieczeństwie ludzi, w pierwszej kolejności przychodzi nam na myśl Policja. Jednak w rejonach przygranicznych często zadania tejsze policji – związane z zapewnieniem bezpieczeństwa – realizują funkcjonariusze Straży Granicznej. Straż Graniczna pełni więc ważną rolę w zabezpieczeniu poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnych zamieszkujących strefę nadgraniczną. Często jest pierwszym organem, do którego zgłasza się człowiek w sytuacji zagrożenia.

Najistotniejszym zadaniem administracji państwowej jest skonstruowanie takich rozwiązań organizacyjno-prawnych, które umożliwią zapewnienie bezpieczeństwa zarówno zewnętrznego, jak i wewnętrznego. Ochrona granicy państwowej należy do podstawowych funkcji państwa. Każde państwo posiada określoną organizację ochrony swoich granic. Dobrze i skutecznie strzeżona granica jest postrzegana przez społeczeństwo jako świadectwo siły i sprawności państwa, jako wyraz bezpieczeństwa jego obywateli (Ziółkowski, 1995, s.6). W celu ochrony granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej na lądzie i na morzu oraz kontroli ruchu granicznego utworzono jednolitą umundurowaną i uzbrojoną formację – Straż Graniczną (Ustawa z dnia 12 października

1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675 z późn. zm.). Ochrona granicy państwowej i kontrola ruchu granicznego są strategicznymi zadaniami Straży Granicznej, realizowanymi na odcinkach granicy państwowej RP, będącymi jednocześnie odcinkami granicy zewnętrznej Unii Europejskiej/Schengen. W ramach tych zadań Straż Graniczna:

- 1) ochrania granicę państwową;
- 2) organizuje i dokonuje kontroli ruchu granicznego;
- 3) wydaje zezwolenia na przekraczanie granicy państwowej, w tym wizy;
- 4) rozpoznaje, i wykrywa przestępstwa i wykroczenia, zapobiega im oraz ściga ich sprawców w zakresie swoich właściwości (Ustawa o Straży Granicznej art. 1 ust.2);
- 5) zapewnia bezpieczeństwo w komunikacji międzynarodowej i porządek publiczny w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego, a w zakresie właściwości Straży Granicznej – także w strefie nadgranicznej;
- 6) przeprowadza kontrole bezpieczeństwa:
 - a) w środkach transportu w komunikacji międzynarodowej,
 - b) w zasięgu terytorialnym drogowego, kolejowego, morskiego i rzeczno-przejścia granicznego,
 - c) w portach lotniczych na zasadach określonych w przepisach dotyczących ochrony lotnictwa cywilnego;
- 7) zapewnia bezpieczeństwo na pokładzie statków powietrznych wykonujących przewóz lotniczy pasażerów;
- 8) ochrania szlaki komunikacyjne o szczególnym znaczeniu międzynarodowym przed przestępczością, której zwalczanie należy do zadań Straży Granicznej;
- 9) przeprowadza czynności w celu rozpoznawania i przeciwdziałania zagrożeniom terroryzmem;
- 10) osadza i utrzymuje znaki graniczne na lądzie oraz sporządza, aktualizuje i przechowuje graniczną dokumentację geodezyjną i kartograficzną;
- 11) ochrania nienaruszalność znaków i urządzeń służących do ochrony granicy państwowej;
- 12) gromadzi i przetwarza informacje z zakresu ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego oraz udostępnia je właściwym

organom państwowym;

- 13) sprawuje nadzór nad eksploatacją polskich obszarów morskich oraz przestrzeganiem przez statki przepisów obowiązujących na tych obszarach;
- 14) ochrania granicę państwową w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej przez prowadzenie obserwacji statków powietrznych i obiektów latających, przelatujących przez granicę państwową na małych wysokościach oraz przez informowanie o tych przelotach właściwych jednostek Sił Powietrznych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 15) zapobiega transportowaniu bez zezwolenia wymaganego w myśl odrębnych przepisów przez granicę państwową odpadów, szkodliwych substancji chemicznych oraz materiałów jądrowych i promieniotwórczych, a także zanieczyszczaniu wód granicznych;
- 16) zapobiega przemieszczaniu bez zezwolenia wymaganego w myśl odrębnych przepisów przez granicę państwową środków odurzających i substancji psychotropowych oraz broni, amunicji i materiałów wybuchowych;
- 17) przeprowadza kontrolę legalności wykonywania pracy przez cudzoziemców, prowadzenia działalności gospodarczej przez cudzoziemców, powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcom;
- 18) współdziała z właściwymi polskimi służbami bezpieczeństwa publicznego (m.in. Policją, Służbą Celną, ABW);
- 19) współpracuje ze służbami granicznymi państw sąsiednich;
- 20) wykonuje zadania określone w innych ustawach.

Realizacja zadań ustawowych odbywa się zarówno na linii granicy państwowej (w momencie przekraczania jej przez osoby), jak również w strefie nadgranicznej oraz w głębi kraju. W celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń (w zakresie określonym w art. 1 ust. 2 pkt 4 Ustawy o Straży Granicznej) funkcjonariusze Straży Granicznej pełnią służbę graniczną, prowadzą działania graniczne, wykonują czynności operacyjno-rozpoznawcze i administracyjno-porządkowe oraz prowadzą postępowania przygotowawcze według przepisów Kodeksu postępowania karnego, a także wykonują czynności na polecenie sądu i prokuratury oraz innych właściwych organów

państwowych w zakresie, w jakim obowiązek ten został określony w odrębnych przepisach.

PEŁNIENIE SŁUŻBY GRANICZNEJ, A BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH, ZAMIESZKUJĄCYCH STREFĘ NADGRANICZNĄ

Dla mieszkańców pogranicza widokiem codziennym stały się piesze i mobilne patrole funkcjonariuszy Straży Granicznej, pełniących służbę w ochronie granicy państwowej. Służba patrolowa w terytorialnym zasięgu działania placówki lub oddziału Straży Granicznej polega na wykonywaniu, w zależności od potrzeb, wielu zadań, które mają bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo społeczności lokalnych, zamieszkujących tereny przygraniczne. Do głównych zadań funkcjonariuszy pełniących służbę graniczną należy zatrzymywanie sprawców przestępstw i wykroczeń, a także osób usiłujących je popełnić lub podejrzanych o ich popełnienie w zakresie właściwości Straży Granicznej. Funkcjonariusze wchodzący w skład patroli prowadzą rozpoznawanie ukierunkowane na zdobywanie informacji o osobach, faktach i zjawiskach pozostających w zainteresowaniu naszej służby i innych organów, a jednocześnie ważnych dla zapewnienia bezpieczeństwa obywateli.

Obecność funkcjonariuszy w określonych rejonach i obiektach, w szczególności w miejscach publicznych takich jak: szlaki i obiekty turystyczne, targowiska miejskie i bazary, giełdy, dworce kolejowe, nadmorskie plaże i miejsca kotwiczenia jednostek pływających oraz szlaki komunikacyjne, pozwala na uzyskiwanie i gromadzenie informacji o charakterze i celu pobytu osób (w tym obywateli państw trzecich), a także rodzaju prowadzonej przez nich działalności, m.in. przestępczej. Funkcjonariusze Straży Granicznej, w trakcie pełnienia służby niejednokrotnie wykonują czynności związane z wstępnym zabezpieczeniem miejsca określonych zdarzeń, w których osoby w nich uczestniczące ponoszą uszczerbek na zdrowiu i mieniu. Udzielają pierwszej pomocy przedmedycznej uczestnikom wypadków i kolizji drogowych, zabezpieczają pod kątem procesowym ślady i dowody do czasu przybycia na miejsce zdarzeń właściwych służb.

Istotnym zadaniem funkcjonariuszy pełniących służbę graniczną jest zapewnienie porządku publicznego w przejściu granicznym, a także w strefie nadgranicznej. W sytuacji zagrożenia i zakłócenia porządku publicznego na obszarze przejścia granicznego lub strefy nadgranicznej

funkcjonariusze Straży Granicznej są zobowiązani do szybkiej i zdecydowanej interwencji, w celu przywrócenia pożądanego stanu prawnego. Czynności funkcjonariuszy ukierunkowane są w szczególności na ujawnianie działalności podejmowanej przeciwko bezpieczeństwu publicznemu, bezpieczeństwu w komunikacji międzynarodowej, porządkowi publicznemu oraz urządzeniom użytku publicznego. W ramach realizacji opisywanego zadania nasi funkcjonariusze udzielają pouczeń, nakładają grzywny w postaci mandatów karnych i stosują kary administracyjne na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Czuwają nad bezpieczeństwem i przestrzeganiem przepisów w ruchu drogowym. Wykonując szereg czynności w ramach kontroli ruchu drogowego, mają m.in. prawo: sprawdzania dokumentów uprawniających do kierowania i używania pojazdów, sprawdzania ich stanu technicznego i wyposażenia, dokonywania kontroli i zabezpieczenia przewożonego ładunku, sprawdzania stanu trzeźwości kierujących. Samodzielnie lub we współdziałaniu z właściwymi służbami i instytucjami prowadzą rozpoznanie szlaków komunikacyjnych w zakresie zapobiegania transportowaniu bez zezwolenia przez granicę państwową odpadów, szkodliwych substancji chemicznych, środków psychotropowych, broni, amunicji, materiałów wybuchowych i substancji promieniotwórczych. Systematycznie prowadzona jest wymiana informacji mających wpływ na realizację tych zadań z właściwymi służbami i instytucjami współdziałającymi. A wszystko to robione jest w trosce o poprawę bezpieczeństwa zarówno w strefie nadgranicznej, jak i w głębi kraju.

W ramach codziennych zadań funkcjonariusze Straży Granicznej prowadzą kontrolę legalności pobytu i zatrudnienia cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Powyższe czynności nie dotyczą ściśle tylko tematyki legalnego zatrudnienia i pobytu cudzoziemców, ale działania te również mają na celu zapobieżenie popełnianiu przestępstw z udziałem cudzoziemców, zarówno jako ich sprawców lub ofiar. Działania funkcjonariuszy ukierunkowane są również na zwalczanie przestępczości zorganizowanej w wyniku, których ujawnianych jest szereg poważnych przestępstw w tym handel ludźmi. W związku z realizacją ustawowych zadań m.in. kontroli legalności zatrudnienia cudzoziemców, kontroli legalności pobytu cudzoziemców, funkcjonariusze ujawniają i zwalczają przestępstwa polegające m.in. na zmuszaniu do pracy – tzw. współczesne niewolnictwo – na żebractwie i prostytucji oraz czerpania korzyści

z wymienionych procederów. Realizując czynności związane z procedurą uzyskania przez cudzoziemców zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony na terytorium RP oraz z ustaleniem legalności ich pobytu, eliminują przypadki przebywania osób niebezpiecznych i niepożądanych.

W terytorialnym zasięgu działania placówki prowadzone jest bieżące i aktywne graniczne rozpoznanie migracyjne, mające na celu zapobieganie i przeciwdziałanie naruszeniom przepisów dotyczących zasad wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz ujawnianie tych naruszeń. Realizuje się je w szczególności poprzez kontakty z osobami zamieszkałymi, przebywającymi bądź wykonującymi pracę w terytorialnym zasięgu działania placówki oraz osobami legitymowanymi lub podróżującymi pojazdami kontrolowanymi przez funkcjonariuszy. Jedną z ważniejszych metod prowadzenia rozpoznania zagrożeń w rejonach przygranicznych jest realizowana na szeroką skalę współpraca z ludnością pogranicza. Praca z mieszkańcami pogranicza ukierunkowana jest głównie na zacieśnianie kontaktów funkcjonariuszy SG z osobami zamieszkującymi, pracującymi i przebywającymi w rejonie przygranicznym oraz aktywizowanie tych środowisk do wspierania działań w ochronie granicy państwowej, a także udziału w zapewnieniu porządku i bezpieczeństwa na pograniczu.

Obecność patroli – zarówno w okolicach miejsca zamieszkania, jak i w miejscach publicznych – postrzegana jest jako istotny element wpływający na wzrost poczucia bezpieczeństwa. Widok zielonego munduru sprawia, że ludzie czują się bezpieczniej. Mieszkańcy pogranicza mają wysokie poczucie bezpieczeństwa, nie boją się wieczorem wracać do domu, gdyż wiedzą, że nad ich życiem i zdrowiem czuwa również Straż Graniczna. Widok patrolu Straży Granicznej łączy bezpośrednio z większym bezpieczeństwem, wyrażającym się w znaczącym ograniczeniu liczby różnego rodzaju incydentów w strefie nadgranicznej.

Funkcjonariusze Straży Granicznej, niezależnie od pory doby i roku, zarówno w dzień, jak i w nocy, w pogodzie i niepogodzie, stoją na straży nienaruszalności granic. W opinii wielu mieszkańców pogranicza cieszą się dużym autorytetem, zaufaniem i życzliwością. Szczególnie starsze pokolenie, pamiętające czasy II wojny światowej oraz czasy sprzed transformacji ustrojowej, ma ogromne zaufanie do naszych funkcjonariuszy. Z doświadczenia funkcjonariuszy pełniących służbę graniczną wynika, że osoby starsze, widząc patrol Straży Granicznej, chętnie nawiązują kontakt

i pierwsze podejmują rozmowę, w której niejednokrotnie dzielą się swoimi troskami i niepokojami. Regularny kontakt z mieszkańcami pogranicza nierozzerwalnie związany jest z procesem stałego dopływu informacji o wydarzeniach i sytuacji w terytorialnym zasięgu działania danej placówki. Informacje – uzyskane w toku służbowej działalności – często pomagają przeciwdziałać popełnianiu przestępstw i wykroczeń leżących w rekacji Straży Granicznej. Gros uzyskanych efektów w działaniach związanych z realizacją ustawowych zadań opiera się m.in. na dobrych relacjach z mieszkańcami strefy nadgranicznej.

„Cieszę się, że was widzę! Może zajdziecie na kawę” – to zwroty często słyszane przez naszych funkcjonariuszy. Przez lata ciężkiej pracy zdobyliśmy ogromne zaufanie. Ale nie dzieje się to przypadkowo. W chwilach trudnych nasi funkcjonariusze zawsze służą pomocą mieszkańcom terenów przygranicznych. Dowożą zimą dzieci do szkół, gdy śnieg czyni drogi nieprzejezdny. Podobnie rzecz ma się z dostarczaniem żywności i leków, gdy zima lub powódź odcina mieszkańców od reszty świata. Walczą i likwidują skutki kataklizmów i klęsk żywiołowych. Ratują ludzi i zwierzęta.

Podczas wykonywania zadań służbowych funkcjonariusze Straży Granicznej respektują godność ludzką oraz przestrzegają i chronią prawa człowieka.

W kontekście bezpieczeństwa społeczności lokalnych – zamieszkujących strefę nadgraniczną – istotny jest też fakt, że funkcjonariusze z patroli postrzegani są jako młodzi i wysportowani ludzie, często o silnej posturze fizycznej. Taki stan rzeczy determinuje wiele czynników m.in. określona procedura naboru, w wyniku której każdy chętny do podjęcia służby musi przejść test sprawności fizycznej oraz badania lekarskie, które wskażą zdolność fizyczną i psychiczną kandydata. W odczuciu większości obywateli taki przedstawiciel organów odpowiedzialnych za przestrzeganie porządku prawnego stanowi gwarancję bezpieczeństwa, gdyż już sam jego widok wzbudza respekt u potencjalnych sprawców przestępstw lub wykroczeń, którzy kontrolowani są na ulicach przygranicznych miast i wsi.

DZIAŁANIA O CHARAKTERZE INFORMACYJNYM, EDUKACYJNYM I PROFILAKTYCZNYM, PODEJMOWANE PRZEZ STRAŻ GRANICZNĄ W CELU ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH ZAMIESZKUJĄCYCH STREFĘ NADGRANICZNĄ

POLITYKA PROMOCYJNO-INFORMACYJNA REALIZOWANA PRZEZ STRAŻ GRANICZNĄ DLA ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Jednym z celów działań funkcjonariuszy Straży Granicznej jest kształtowanie pozytywnego wizerunku formacji w regionie. Od momentu powstania Straży Granicznej wypracowano stosowny system przekazywania informacji, odnoszący się do określonych stanowisk i komórek organizacyjnych w komendach oddziału i placówkach SG. W ramach tego systemu skutecznie, a także sprawnie działają m.in. funkcjonariusze będący rzecznikami prasowymi komendanta oddziału i funkcjonariusze do spraw kontaktów z organami samorządowymi – osoby wyznaczone z poszczególnych komórek organizacyjnych. To oni w pierwszej linii mają bezpośredni kontakt ze społecznością lokalną zamieszkującą strefę nadgraniczną. Dopływ informacji do ludności odbywa się w wieloraki sposób – począwszy od planowych i doraźnych kontaktów z przedstawicielami mediów lokalnych i ogólnopolskich, a skończywszy na bezpośrednich spotkaniach i rozmowach z mieszkańcami pogranicza w ramach pełnienia służby przez wszystkich funkcjonariuszy. Bieżąca i sprawna wymiana informacji dotycząca zdarzeń na terenie służbowej odpowiedzialności oddziałów Straży Granicznej ma znaczący wpływ na pracę pionu komunikacji społecznej, co znajduje swoje odzwierciedlenie w publikacjach medialnych, obejmujących m.in. komunikaty na stronach internetowych komend oddziałów, ogólnodostępnych portalach internetowych. Wykorzystywane są ponadto środki masowego przekazu takie jak lokalna prasa, rozgłośnie radiowe i stacje telewizyjne emitujące materiał, w którym przedstawiciele SG wypowiadają się na tematy związane z bezpieczeństwem.

Funkcjonariusze do spraw kontaktów z organami samorządowymi z placówek Straży Granicznej są cyklicznie szkoleni z problematyki promocyjno-informacyjnej oraz komunikacji z ludnością lokalną, w tym z obszaru szeroko pojętego bezpieczeństwa i porządku publicznego w rejonie służbowej odpowiedzialności. Przedsięwzięcia te niejednokrotnie sprzyjają rozwojowi i zbieraniu wielu innowacyjnych pomysłów oraz

zgłaszaniu ewentualnych zmian w dotychczasowej realizacji zadań wizerunkowych.

Na poprawę poziomu bezpieczeństwa społeczności lokalnych i budowę wzajemnego zaufania oraz wizerunek Straży Granicznej wpływ ma także przebieg obchodów uroczystości państwowych lub uroczystości ściśle związanych ze służbą. Uroczystości te organizowane są w sposób otwarty i przy współudziale ludności. Zapraszani na nie są nie tylko przedstawiciele władz samorządowych i państwowych, ale również młodzież szkół podstawowych i gimnazjalnych, członkowie środowisk kombatanckich, organizacji młodzieżowych itp. Otwarcia nowych placówek oraz ślubowanie nowo przyjętych funkcjonariuszy cieszą się ogromnym zainteresowaniem nie tylko członków ich rodzin, lecz także miejscowej społeczności, która tłumnie w nich uczestniczy. Tradycyjnie we wszystkich komendach oddziałów odbywają się uroczyste akademie (m.in. z okazji świąt państwowych), a nasi funkcjonariusze uświetniają także przebieg tych świąt, biorąc w nich czynny udział. Maszerująca kompania honorowa i poczet sztandarowy funkcjonariuszy Straży Granicznej wpisuje się na stałe w krajobraz terenów przygranicznych. Całość tych działań ma niewątpliwy i bezpośredni wpływ na kształtowanie pozytywnego wizerunku formacji w regionie, a co za tym idzie na podniesienie poziomu zaufania i poczucie bezpieczeństwa.

SPOTKANIA Z PRZEDSTAWICIELAMI ORGANÓW SAMORZĄDOWYCH W ZAKRESIE WSPÓŁPRACY W LOKALNYM I REGIONALNYM WYMIARZE

Ten zakres działalności odnosi się głównie do udziału kierownictwa i przedstawicieli SG w sesjach rad powiatów, miast i gmin. Niejednokrotnie podczas sesji podejmowano tematy dotyczące formacji, np. podsumowania stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie danej jednostki administracyjnej, kwestie administrowania granicy państwowej, podsumowania realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na terenie gmin leżących bezpośrednio w strefie nadgranicznej.

Omówieniu i podsumowaniu podlegają szczegóły wspólnych przedsięwzięć mających wpływ na podniesienie poziomu bezpieczeństwa, w tym także szczegóły prac wykonywanych w pasie drogi granicznej.

Wszyscy zdajemy sobie sprawę, że rejon przygraniczne charakteryzują się wysoką stopą bezrobocia. Brak możliwości znalezienia jakiegokolwiek pracy dla wielu mieszkańców terenów przygranicznych stanowi ogromny problem. Niejednokrotnie tereny te zamieszkiwane są przez byłych pracowników zlikwidowanych już Państwowych Gospodarstw Rolnych. Wykonywane przez nich w przeszłości zawody oraz brak stosownego wykształcenia to jedne z czynników wpływających na wysoki poziom bezrobocia. Dlatego też każda forma zatrudnienia, w tym wszelkie prace związane z dbaniem o stan i właściwe utrzymanie tzw. pasa drogi granicznej dają możliwość legalnego źródła zarobkowania, czym przyczyniają się do poprawienia sytuacji finansowej niektórych mieszkańców wiosek przygranicznych. W naszej formacji zatrudnienie o charakterze stałym znajduje kilka tysięcy osób-pracowników cywilnych. Gros z pracowników cywilnych to mieszkańcy pogranicza, którzy w Placówkach Straży Granicznej wykonują szereg prac związanych z zapewnieniem właściwego stanu technicznego, ciągłości funkcjonowania i sprawności obiektów oraz występujących w nich urządzeń. Osoby te, mając na co dzień kontakt z funkcjonariuszami Straży Granicznej, niejednokrotnie widzą w naszych funkcjonariuszach wzorce do naśladowania, często łącząc swoją przyszłość lub przyszłość swoich dzieci z pracą w formacji. Wzajemne zaufanie, życzliwość i szacunek wpływają na podniesienie poziomu bezpieczeństwa w strefie nadgranicznej oraz obniżenie zagrożenia przestępczością pospolitą, jak też przestępczością graniczną.

SPOTKANIA KOORDYNACYJNE Z PRZEDSTAWICIELAMI SŁUŻB WSPÓŁPRACUJĄCYCH, INSTYTUCJI I ORGANIZACJI DZIAŁAJĄCYCH W TERENIE SŁUŻBOWEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI ODDZIAŁÓW I POSZCZEGÓLNYCH PLACÓWEK.

Współpraca Straży Granicznej ze służbami działającymi w obszarze terytorialnej odpowiedzialności oddziałów określona jest w porozumieniach i planach współdziałania, a te dokumenty przewidują koordynacyjne i robocze spotkania w celu realizacji ustaleń formalnych. Kierownictwo każdej placówki odbywa regularne spotkania, dotyczące m.in.: ustalenia wspólnych służb, podpisania planów obronnych, współdziałania w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych w okresie zagrożenia państwa oraz wystąpienia sytuacji kryzysowych, ustalenia priorytetów na bieżący rok we współdziałaniu

z Policją, Państwową Strażą Pożarną, Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym, Górskim Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym, Tatrzańskim Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym, Służbą Celną, Inspekcją Transportu Drogowego, Strażą Rybacką, Strażą Leśną oraz innymi instytucjami działającymi w przejściu granicznym oraz strefie nadgranicznej. Kierownictwo placówek uczestniczy również w odprawach rocznych służb współdziałających, podczas których omawiane są i planowane działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa.

SPOTKANIA EDUKACYJNE Z DZIEĆMI I MŁODZIEŻĄ SZKOLNĄ W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA, ZADAŃ I ROLI SG, PRZEPISÓW OBOWIĄZUJĄCYCH W POBLIŻU GRANICY PAŃSTWOWEJ, STREFIE NADGRANICZNEJ ORAZ ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z PROFILAKTYKĄ NARKOTYKOWĄ.

Funkcjonariusze Straży Granicznej utrzymują stałe kontakty służbowe z władzami lokalnymi, samorządami i szkołami, przez co kreują pozytywny wizerunek formacji, jednocześnie przyczyniając się do podniesienia poziomu bezpieczeństwa na terenach służbowej odpowiedzialności. Tematem spotkań edukacyjno-profilaktycznych i prewencyjnych są m.in.:

- pogadanki w szkołach na temat bezpieczeństwa w rejonie przygranicznym oraz zadań i roli Straży Granicznej w systemie bezpieczeństwa państwa;
- bezpieczeństwo w okresie ferii zimowych i letnich;
- przebieg i oznaczenie granicy państwowej oraz przepisy porządkowe (w tym przepisy prawa lokalnego) obowiązujące w terytorialnym zasięgu działania placówek i oddziałów;
- profilaktyka antynarkotykowa;
- bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w ruchu drogowym.

Jedną z form zapoznania najmłodszych z formacją jest organizacja tzw. dni otwartych, które odbywają cyklicznie w placówkach i komendach oddziału oraz ośrodkach szkoleń. Są one okazją do poznania roli, zadań i uprawnień funkcjonariuszy Straży Granicznej, sprzętu wykorzystywanego w ochronie granicy państwowej oraz podstawowych norm prawnych regulujących porządek prawny w RP. Spotkania z młodzieżą cieszą się dużym zainteresowaniem i są pozytywnie odbierane przez społeczność lokalną. W terytorialnym zasięgu działania oddziałów SG powstało wiele

klas o profilu ściśle związanym z ochroną granicy państwowej, które cieszą się dużą popularnością wśród młodego pokolenia. Młodzież chętnie rozpoczyna edukację w klasach profilowanych z zamiarem związania swojej przyszłości i podjęcia służby w formacji, a tym samym licząc na uzyskanie dobrego zawodu i stabilizacji życiowej. Uczniowie takich klas bardzo często spędzają wakacje i ferie zimowe w ośrodkach szkolenia Straży Granicznej, w których zapoznają się z bazą dydaktyczną oraz uczestniczą w zajęciach prowadzonych przez wykwalifikowaną kadrę dydaktyczną tychże ośrodków. Działania tego typu mają bezdyskusyjny i niepodważalny wpływ na podniesienie poziomu bezpieczeństwa społeczności lokalnych zamieszkujących strefę nadgraniczną.

Funkcjonariusze Straży Granicznej biorą czynny udział w działaniach edukacyjnych prowadzonych z najmłodszymi dziećmi. „Cała Polska czyta dzieciom!” – działania te dostarczają wielu pozytywnych i emocjonalnych wrażeń nie tylko uczniom szkół podstawowych, rozpoczynającym przygodę z nauką, ale również stanowią ogromną satysfakcję dla naszych funkcjonariuszy.

Jednym ze swoistych i charakterystycznych przykładów przedsięwzięć edukacyjnych z dziećmi i młodzieżą szkolną w obszarze bezpieczeństwa są działania funkcjonariuszy Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej, w ramach powołanego do życia – Zarządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego – specjalnego zespołu do spraw spójnej strategii medialnej na Warmii i Mazurach. Funkcjonariusze W-MOSG opracowali koncepcję programu edukacyjnego, którego bohaterem jest maskotka – Kapral JAK. Projekt i pomysł spersonalizowania słupa granicznego i przyozdobienia go czapką garnizonową ze stopniem kaprała zaproponowali funkcjonariusze Oddziału. Imię maskotki zasugerował chłopiec jednego z przedszkoli w Bartoszycach. Zadanie Kaprała jest tożsame z funkcją wyrazu „jak” w języku polskim. Maskotka ma zadanie stać na straży dbałości o jakość przekazu zagadnień występujących w świecie dorosłych, a jednak odnoszących się także do dzieci. Tłumaczy aspekty prawne i życia społecznego – często niezrozumiałe dla najmłodszych. Naucza i wskazuje okoliczności towarzyszące treściom przekazywanym przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Kapral JAK objaśnia z charakterystyczną dla siebie dokładnością i wdziękiem JAK przekraczać granicę państwa? JAK wygląda granica? JAK jest oznaczona? JAK poruszać się bezpiecznie po drodze, szczególnie w strefie nadgranicznej? JAK bezpiecznie i zdrowo

żyć na Warmii i Mazurach? JAK być prawdziwym patriotą? Edukacyjny program, w którym Kapral JAK występuje na pierwszym planie stanowi ukłon w stronę bezcennej wartości – języka polskiego. **Udział dzieci w zajęciach edukacyjnych z Kapralem JAK stał się nie tylko wędrówką po granicznych obszarach wiedzy, ale gwarantuje również doskonałą zabawę ze słowem. Kapral JAK stanowi godny do naśladowania w innych regionach kraju, jest przykładem działań wizerunkowych formacji.**

Straż Graniczna jest obecna wszędzie tam, gdzie zabawa łączy się z edukacją i bezpieczeństwem. Światowy Dzień Dziecka i Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy na stałe już wpisały się w życie służbowe i osobiste funkcjonariuszy oraz ich rodzin.

UDZIAŁ W ŻYCIU LOKALNYM POLEGAJĄCY NA REPREZENTOWANIU FORMACJI PODCZAS UROCZYŚCÍ, ŚWIĄT, KONFERENCJI I SPOTKAŃ ORGANIZOWANYCH PRZEZ WSPÓŁPRACUJĄCE INSTYTUCJE I ORGANIZACJE.

Do innych przedsięwzięć, w których uczestniczą funkcjonariusze Straży Granicznej w ramach udziału w życiu społeczno-kulturalnym regionów przygranicznych, należą m.in.:

- spotkania sołeckie w gminach, organizowane wspólnie z miejscowymi ośrodkami kultury;
- warsztaty terapii zajęciowej;
- majówki, kuligi połączone z prelekcją oraz wystawą prac niepełnosprawnych artystów o tematyce granicznej;
- Finały Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy;
- Wielkanocne Zbiórki Żywności;
- Dzień Samorządowca;
- Nowoczesne Targi Pracy;
- dni dawców szpiku i krwi;
- Europejski Dzień Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym;
- pikniki rodzinne, rodzinne spływy kajakowe i rajdy rowerowe;
- zabezpieczenie imprez kulturalnych i sportowych w regionie, w tym imprez masowych o charakterze międzynarodowym np. Międzynarodowego Spływu Kajakowego „Łyna – Ława”, Bieg Piastów
- sprzątanie brzegów rzek i jezior granicznych w ramach cyklicznych

akcji „Sprzątanie Świata”;

- konferencje naukowe, wykłady monograficzne organizowane zarówno w Polsce, jak i za granicą.

INICJATYWY SPORTOWE I PRZEDSIĘWZIĘCIA O CHARAKTERZE PREWENCYJNYM

Funkcjonariusze komend oddziałów i placówek, przy współudziale przedstawicieli NSZZFSG, organizują i biorą czynny udział w licznych imprezach sportowych. W duchu sportowej rywalizacji odbywają się turnieje halowej piłki siatkowej i turnieje szóstek piłkarskich o Puchar Komendantów Oddziałów oraz Puchar Komendanta Głównego Straży Granicznej. Organizowany jest szereg innych inicjatyw sportowych, takich jak biegi, biegi narciarskie i zawody strzeleckie, które nie tylko podnoszą sprawność fizyczną funkcjonariuszy, ale również przyczyniają się do propagowania mody na zdrowy styl życia. Funkcjonariusze Straży Granicznej nie ograniczają się tylko do udziału w zawodach resortowych (organizowanych w służbach mundurowych), ale również startują w zawodach o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym, uzyskując w nich niejednokrotnie wysokie lokaty. Większość funkcjonariuszy Straży Granicznej to też mieszkańcy strefy nadgranicznej. Startując w zawodach, reprezentują nie tylko naszą formację, ale są przede wszystkim ambasadorami lokalnej społeczności. Ich rodziny, najbliżsi, sąsiedzi kibicują i wspierają zawodników. Funkcjonariusze i pracownicy cywilni zrzeszeni są w wielu lokalnych klubach sportowych. Na każdy mecz piłki nożnej, który jest często jedynym wydarzeniem o charakterze kulturalno-sportowym w miejscowościach przygranicznych, przychodzą rzesze ludności. Wydarzenia tego typu to okazja do spotkań i rozmów w gronie znajomych i przyjaciół. W ten sposób powstaje swoista więź między ludnością cywilną a przedstawicielami Straży Granicznej. Już sama obecność funkcjonariuszy na imprezach sportowych ma charakter zarówno sportowy, jak i prewencyjny, gdyż prawdopodobieństwo ewentualnego zakłócenia ładu i porządku publicznego jest znikome.

Z okazji Światowego Dnia Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Pracy w komendach oddziałów Straży Granicznej odbywają się spotkania Komendantów z podległymi im pracownikami i funkcjonariuszami. Przykładem może być Wydział Prezydyalny Warmińsko-Mazurskiego

Oddziału Straży Granicznej, który był jednym z pomysłodawców tego przedsięwzięcia. Spotkania stają się okazją do podziękowania pracownikom i funkcjonariuszom za dotychczasową pracę – służbę. Wręczenie tablic z hasłem „Pamiętaj! I Ty budujesz bezpieczne środowisko pracy” jest symbolem i pamiątką tego dnia. Podczas spotkania Komendant W-MOSG podkreśla znaczenie kadry kierowniczej w budowaniu bezpiecznego miejsca pracy. Oddział jest tym bardziej zobowiązany do działań w zakresie bhp, że w listopadzie 2012 roku otrzymał tytuł „Lidera bezpiecznej pracy”.

W wielu placówkach Straży Granicznej organizowane są akcje krwiodawcze zgodnie z harmonogramem poboru krwi Klubu Honorowych Krwiodawców przy Placówkach SG. Funkcjonariusze placówek bardzo chętnie włączają się w tego typu akcje na terenie ich służbowej odpowiedzialności. Własną krew dla potrzebujących oddają pracownicy cywilni i funkcjonariusze (w tym słuchacze ośrodków szkolenia) niezrzeszeni formalnie w klubach.

Z uwagi na licznie występujące w rejonach przygranicznych szpitale, kurorty i sanatoria oraz domy pomocy społecznej, funkcjonariusze SG są inicjatorami oraz organizatorami szeregu cyklicznych spotkań z ich pensjonariuszami i kuracjuszami. Spotkania te mają charakter prewencyjno-edukacyjny, polegający na przekazywaniu informacji o oznakowaniu i przebiegu granicy państwowej oraz wskazaniu zasad korzystania ze ścieżek edukacyjnych w pobliżu granicy. Turystyczną atrakcyjność strefy nadgranicznej potwierdza duża liczba hoteli, pensjonatów, ośrodków wypoczynkowych i gospodarstw agroturystycznych. Przez cały rok odwiedzane one są przez rzesze turystów zarówno z kraju, jak i zagranicy. Ich gościom rozdawane są różnego rodzaju materiały promocyjne, ulotki informacyjne i foldery informujące także o przepisach prawa. Działalność taka ma niewątpliwie wpływ na spadek zdarzeń związanych z popełnianiem przez nich przestępstw i wykroczeń związanych z ochroną granicy państwowej. Pracownikom wymienionych instytucji cyklicznie przybliżana jest problematyka imigracji oraz zasad pobytu cudzoziemców na terenie kraju.

PROWADZENIE AKCJI PREWENCYJNO-INFORMACYJNEJ NA POGRANICZU Z CYKLU POWIADOM NAS – TELEFON INTERWENCYJNY

Istotą przedsięwzięcia jest nawiązanie kontaktu ze społeczeństwem,

jednocześnie uświadamiając obywateli, że nasze bezpieczeństwo zależy od zaangażowania nas wszystkich. Dzięki nowej możliwości, każdy – będący świadkiem nadużyć prawnych, mających wpływ na ochronę granicy państwowej i kontrolę ruchu granicznego – może powiadomić Straż Graniczną. Na szybach samochodów służbowych znajdują się specjalne naklejki. Na sołeckich tablicach informacyjnych w placówkach Straży Granicznej Oddziałów oraz współpracujących instytucjach rozwieszono są plakaty informujące o kampanii. Również na stronie internetowej Oddziałów, w centralnej części, zamieszczono telefoniczny numer interwencyjny. Ponadto, funkcjonariusze Straży Granicznej – wykonując codzienne zadania – rozdają specjalnie zaprojektowane w tym celu wizytówki.

W dzisiejszym świecie prawie każdy dysponuje telefonem komórkowym, który umożliwia szybką i łatwą komunikację z każdego miejsca na ziemi. Szybkość przekazu informacji często wpływa na skuteczność i sprawność działania instytucji stojących na straży bezpieczeństwa i porządku publicznego. Telefon informacyjny Straży Granicznej umożliwia bezpośredni kontakt społeczności lokalnej zamieszkującej strefę przygraniczną z przedstawicielami organów Straży Granicznej. Korzyści z tego rodzaju usługi są obopólne. Mieszkańcy pogranicza, w trosce o bezpieczeństwo własne i osób najbliższych, mają możliwość powiadomienia Straży Granicznej o swoich spostrzeżeniach i obawach. Z drugiej zaś strony uzyskane w ten sposób informacje, mające wpływ na ochronę granicy państwowej, ułatwiają nasze działanie.

ZAKOŃCZENIE

Straż Graniczna podejmuje szereg działań, aby zwiększyć poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców strefy nadgranicznej. Działania te realizowane są w ramach obowiązujących przepisów prawa i na podstawie prawa. Służąc społeczeństwu zapewniamy skuteczną ochronę bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz bezpieczeństwo i porządek publiczny w terytorialnym zasięgu przejścia granicznego, a w zakresie właściwości także w strefie nadgranicznej. Zapobiegając przestępstwom i zjawiskom kryminogennym, w tym o charakterze transgranicznym, Straż Graniczna współdziała z innymi służbami i inspekcjami krajowymi oraz organami ochrony granic i policjami innych państw i organizacjami

międzynarodowymi. Także prowadzone akcje o charakterze informacyjnym, edukacyjnym i prewencyjnym z osobami stale zamieszkującymi i czasowo przebywającymi w strefie nadgranicznej, mają na celu podniesienie świadomości istniejących zagrożeń oraz poprawienie relacji między społeczeństwem, a instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo.

Działania funkcjonariuszy Straży Granicznej wspierane są przez inicjatywy obywatelskie i programy poprawy bezpieczeństwa obywateli realizowane na szczeblu samorządowym, zwłaszcza w zakresie edukacji i profilaktyki, we współdziałaniu z innymi służbami państwowymi działającymi w sferze bezpieczeństwa publicznego, w tym Policji.

Reasumując, robimy wszystko, aby zwiększyć i poprawić bezpieczeństwo oraz poczucie bezpieczeństwa u wszystkich obywateli naszego kraju i cudzoziemców przekraczających codziennie granice Rzeczypospolitej Polskiej.

**MIGRATION MANAGEMENT IN THE SCOPE OF FOREIGNERS WITH
NOT REGULATED STATUS AS THE ELEMENT OF SECURITY POLICY***
**ZARZĄDZANIE MIGRACJĄ W ZAKRESIE CUDZOZIEMCÓW
O NIEUREGULOWANYM STATUSIE JAKO ELEMENT POLITYKI
BEZPIECZEŃSTWA***

Robert Leonowicz
Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie
RLeon@interia.pl

* TREŚCI ARTYKUŁU OBEJMUJĄ STAN PRAWNY NA DZIEŃ 30 PAŹDZIERNIKA 2013 ROKU

ABSTRACTS

Presently, one of the priorities of migration policy is fighting against illegal migration mostly by organizing returns of migrants to their countries of origin. Moreover, the European Council considered that Member States should encourage foreigners to the voluntary return, even by the development of a system of incentives, training, reintegration and subsidies as well as by the usage of possibilities offered by existing financial instruments. Voluntary return is just one of the measures used in the safety immigration. Undoubtedly, the other is forced return.

In the literature, there are few studies dealing in a comprehensive manner with the methods and measures and the costs of implementing the forced returns, especially of foreigners from the third countries to their countries of origin. The gap is also the issue of efficient organization and carrying out tactical operations by the competent government departments in the implementation of security policy by causing the leave of Polish territory by foreign nationals without legal residence permit, which may result in a greater or lesser extent a various threat.

Therefore, this work is an attempt to indicate the issues relating to a number of activities focused on the activity of the state resulting in real leave of Polish territory by illegal immigrants.